

УДК 336

Линник П.О.

студент

Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Зачосова Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ З БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ, ДО ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності та перспективам залучення підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Досліджено загально-правові та економічні підходи до визначення поняття економічної безпеки. Визначено особливості діяльності підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, у процесі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Запропоновано авторське трактування економічної безпеки, встановлено її співвідношення з міжнародною, державною безпекою та безпекою людини.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, суб'єкт господарської діяльності, економічна діяльність, національна безпека, суспільство, держава.

Линник П.А., Зачосова Н.В. ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ, ПРЕДОСТАВЛЯЮЩИХ УСЛУГИ ПО БЕЗОПАСНОСТИ И ОХРАНЕ, К ПРОЦЕССУ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена обоснованию целесообразности и перспективам привлечения предприятий, предоставляющих услуги по безопасности и охране, в процесс обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности. Исследованы правовые и экономические подходы к определению понятия экономической безопасности. Определены особенности деятельности предприятий, предоставляющих услуги по безопасности и охране, в процессе обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности. Предложена авторская трактовка экономической безопасности, установлено ее соотношение с международной, государственной безопасностью и безопасностью человека.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, субъект хозяйственной деятельности, экономическая деятельность, национальная безопасность, общество, государство.

Lynnyk P.O., Zachosova N.V. PROSPECTS OF INVOLVEMENT OF ENTERPRISES PROVIDING SECURITY AND SAFETY SERVICES INTO THE PROCESS OF ENSURING ECONOMIC SECURITY OF ECONOMIC ENTITIES

The article is devoted to substantiation of expediency and prospects of attraction of enterprises providing services of safety and security to the process of providing economic security of economic entities. The general legal and economic approaches to the definition of the concept of economic security are investigated. The peculiarities of activity of enterprises providing services in the field of safety and security in the process of providing economic security of economic entities are determined. Author's interpretation of economic security is proposed, its relation with international, state security and human security is established.

Keywords: economic security, enterprise, subject of economic activity, economic activity, national security, society, state.

Постановка проблеми. Економічна безпека у своєму класичному розумінні залишається науковою категорією, відкритою для дискусій у країнах, які перебувають у кризово-трансформаційному стані. Традиційно прийнято сприймати взаємозв'язок міжнародної економічної безпеки з економічною безпекою держави та економічною безпекою людини. Отже, безпека людини є складовою безпеки держави, яка, своєю чергою, є частиною міжнародної безпеки. Звідси випливає завдання забезпечення державою економічної безпеки громадян України, власної безпеки та безпеки співтовариства на світовому рівні, тому вирішення питання узгодження інтересів громадян з інтересами держави та з інтересами міжнародної спільноти стає головним завданням перед сучасною Україною.

Існує низка суб'єктів, які покликані забезпечувати економічну безпеку суб'єктів господарювання незалежно від форм власності, до переліку яких належать державна служба охорони та інші приватні охоронні підприємства. Без їх послуг неможливим є збереження майна, і цей вид діяльності входить до групи ризику як для самих працівників охорони, так і суб'єктів господарської діяльності.

Для ефективного забезпечення функціонування охоронного апарату держави у процесі її розвитку, необхідна наявність відповідної нормативно-правової бази, яка регулює охоронну діяльність, від якої залежать ефективність економічної безпеки країни, підвищення рівня захищеності підприємств від несумлінної конкуренції, неправомірного втручання кримінальних угруповань і окремих осіб до їх господарських процесів, прогнозування рівня внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення стабільного розвитку бізнес-структури відповідно до цілей, закріплених у статуті. Внаслідок специфічної спрямованості охоронна діяльність стає об'єктом уваги держави в особі законотворця та керівників правоохоронних органів. У зв'язку із цим формуються жорсткі вимоги до суб'єктів цього виду діяльності (особливо недержавної форми власності) та виникає необхідність забезпечення чіткої регламентації їх діяльності під час залучення до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Сутність поняття економічної безпеки полягає в інтеграції умов і факторів для забезпечення незалежності підприємства, його стабільності і стійкості, здат-

ності до постійного відновлення і самовдосконалення. Задля досягнення головних цілей своєї діяльності та стабільності функціонування, суб'єкту господарювання необхідно перманентно проводити моніторинг стану економічної безпеки, що є об'єктивно необхідним для кожної підприємницької структури завданням. Також до безпосередніх обов'язків керівництва підприємств, менеджерів компаній та залучених спеціалістів належить завдання уникнення можливих загроз, мінімізація і ліквідація руйнівних наслідків наявних негативних складників зовнішнього і внутрішнього середовища тощо.

Проаналізувавши нормативно-правову базу, що сформована в Україні і відповідно до якої здійснюється охоронна діяльність суб'єктів різних форм власності, доходимо висновку про наявність у ній суперечностей, прогалин, невідповідностей сучасній практиці охоронної діяльності, доктринальним розробкам у цій сфері. Охоронна діяльність в Україні потребує правового регулювання та вдосконалення. У нормативній базі міститься низка неузгодженостей і протиріч щодо необхідного переліку документів для отримання ліцензії чи конкретизації органу, який видає таку ліцензію, умов, порядку, підстав застосування фізичної сили, спеціальних, технічних засобів і вогнепальної зброї, а також здійснення контролю над суб'єктами охоронної діяльності. Отже, тематика наукового дослідження набуває актуальності та є такою, що назріла у часі.

В українському законодавстві відсутні підстави, порядок і умови, компетенції застосування фізичної сили, вогнепальної зброї, спеціальних, технічних засобів, норми контролю над суб'єктами охоронної діяльності тощо, що зумовлює протиріччя і неузгодженість у практичній площині здійснення охоронної діяльності. З огляду на це, виникає необхідність створення чіткої концептуальної основи, що забезпечить підготовку взаємопов'язаних відповідних законів, які стануть інформаційною та регуляторною базою для інтеграції підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Комплексний, цілісний підхід до вирішення окресленої проблеми вимагає настільки ж цілісної законодавчої політики, де закони, що регулюють охоронну діяльність, повинні ґрунтуватися на єдиній концептуальній основі, бути пов'язаними між собою єдиним методологічним підходом. Повинна бути збудована чітка ієрархічна система підготовки законодавства у сфері охорони, яка б передбачала спочатку ухвалення загальних законів, що закладають принципи охоронної діяльності, а потім – спеціальних, які б регулювали окремі види охорони, зокрема закони, призначені для організації забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Однак для цього необхідне проведення комплексного дослідження можливості, доцільності та перспектив залучення підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці звертають увагу, що економічна безпека є складником національної безпеки. О.Г. Гнатцов наголошує на тому, що предметна частина національної безпеки охоплює всі сфери життєдіяльності людини, суспільства, держави, серед яких виділяють політичний, економічний, соціальний, науково-технологічний, фінансово-кредитний, інформаційний, екологічний та воєнний складники [1, с. 43].

На думку О.С. Власюка, «генеза категорії «економічна безпека»... базується на таких поняттях, як інтереси, потреби, цінності, цілі, загрози. Реалізація інтересів проявляється у досягненні певних цілей, а реалізації інтересів можуть протидіяти і заважати загрози. Необхідно мати на увазі, що в економічній сфері формування інтересів, виникнення загроз цим інтересам, їхня взаємодія відбуваються у певному середовищі, яке внаслідок цього також слід розглядати як частину системи економічної безпеки» [2, с. 9].

Дослідження Т.В. Ганущак демонструють, що якщо брати рівень господарюючих суб'єктів, то їх економічна безпека «...є складником національної безпеки й являє собою сукупність економічних відносин, які виникають із приводу забезпечення стабільності, збалансованості інтересів підприємства з інтересами зовнішнього середовища, пошук можливості зниження ризику за рахунок фінансової та юридичної превенції» [3, с. 26] або «... це такий стан певного господарювання суб'єкта, за якого життєво важливі компоненти структури та діяльності підприємства характеризуються високою захищеністю від небажаних змін» [4, с. 106]. Проте у фахових виданнях України на разі важко знайти публікації, присвячені проблемі залучення до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, як структур, здатних гарантувати її стану якісно новий рівень функціональних можливостей.

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності та перспектив залучення підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Для успішної реалізації поставленої мети необхідним є вирішення низки важливих завдань, зокрема потрібно: дослідити загально-правові та економічні підходи до визначення поняття економічної безпеки, з'ясувати правові основи здійснення охоронної діяльності в Україні як державними, так і недержавними суб'єктами, визначити особливості діяльності підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони в процесі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість науковців і дослідників визначення сутності категорії «економічна безпека» на макрорівні вбачає у стані економічної системи, який характеризується стійкістю стосовно впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [5; 6]. З огляду на наведені дефініції, за переходу на макрорівень мета системи економічної безпеки розуміється як «... своєчасне виявлення і попередження як внутрішніх, так і зовнішніх небезпек та загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства і досягнення ним цілей бізнесу» [7, с. 47], гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування [8, с. 229]. Однією з головних цілей формування системи економічної безпеки науковці вважають забезпечення фінансової стійкості і незалежності підприємства.

Передусім система економічної безпеки покликана забезпечити захищеність суб'єктів господарювання від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, тобто створити такий стан захищеності, за якого налагоджується стабільність реалізації основних господарських інтересів та цілей статутної діяльності. Такий стан захищеності передбачає здатність суб'єктів господарювання надійно протистояти будь-яким зовнішнім або внутрішнім небезпекам, ризикам, спробам

із боку юридичних чи фізичних осіб завдати шкоди їх законним інтересам. В українському чинному законодавстві правовою основою формування системи економічної безпеки господарських структур є Конституція України, Господарський і Цивільний кодекси, інші нормативно-правові акти. Правовий захист економічної безпеки суб'єктів господарювання, членів споживчих товариств, їх майнових прав і інтересів від злочинних зазіхань забезпечується на підставі норм Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів, законів України «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки», «Про охоронну діяльність», «Про національну поліцію», «Про ліцензування видів господарської діяльності» та низки постанов і підзаконних актів.

Основними загрозами, що перешкоджають забезпеченню економічної безпеки, вважаються різноспрямованість економічних інтересів держави, регіонів і підприємств, значна зношеність активної частини основних засобів, перевага частини дебіторської і кредиторської заборгованості над іншими формами активів і пасивів у звіті про фінансовий стан (балансі) підприємства тощо. У наукових працях за джерелом походження загрози економічній безпеці суб'єктів господарської діяльності поділяють зовнішні та внутрішні. До зовнішніх загроз належать: робота спеціальних служб іноземних держав щодо здобуття інформації про економічні процеси у сфері підприємництва, протиправна діяльність кримінальних структур, конкурентів, юридичних і фізичних осіб, що займаються промисловим шпигунством, рейдерством або шахрайством, неплатоспроможних ділових партнерів, раніше звільнених за різні проступки власних працівників, а також правопорушення з боку корумпованих елементів із числа представників контролюючих, правоохоронних та інших державних органів [7].

Внутрішні загрози формуються діями чи бездіяльністю (у тому числі навмисною і ненавмисною) окремих посадових осіб суб'єктів господарювання, що суперечать їх майновим правам та інтересам, наслідками яких можуть бути: нанесення економічної шкоди суб'єкту господарювання, витік або втрата інформаційних ресурсів (у тому числі відомостей, що становлять комерційну таємницю та/або конфіденційну інформацію), погіршення ділового іміджу, виникнення проблем у взаємовідносинах із реальними та потенційними партнерами, конфліктних ситуацій із представниками кримінального середовища, конкурентами, контролюючими та правоохоронними органами, виробничий травматизм або загибель персоналу, низький рівень мотивації працівників до попередження загроз та їх незацікавленість у кінцевих результатах діяльності підприємства тощо [7–9].

Вивчаючи наукові праці В.Г. Алькеми, зустрічаємо підхід, відповідно до якого під системою економічної безпеки «...може бути представлена сукупність таких складників: концепція економічної безпеки, інтереси у сфері економічної діяльності, загрози економічній системі, сукупність індикаторів економічної безпеки, граничні значення індикаторів безпеки, організація економічної безпеки та правове забезпечення економічної безпеки» [10, с. 39]. На нашу думку, система економічної безпеки підприємства повинна бути: унікальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, тому що всі її складники для різних підприємств можуть бути специфічними; самостійною, відособленою від інших структурних підрозділів підприємства; комп-

лексною, з обов'язковим входженням до неї відповідних елементів, органів, сил і засобів; ефективною (ефект від її діяльності повинен перевищувати витрати); дієвою, яка реально здатна діяти і вирішувати поставлені завдання.

Дослідження принципів економічної безпеки є основою формування і забезпечення системи економічної безпеки підприємства, яка здатна протидіяти наявним загрозам та забезпечити стабільну роботу і розвиток різного роду структур.

Суб'єкти системи економічної безпеки для різних підприємств можуть відрізнятися, тому що вони зумовлені не тільки особливостями і характеристиками конкретного підприємства, а й специфічними умовами зовнішнього середовища, що його оточує. Зважаючи на цей факт, можна виділити два види суб'єктів, що забезпечують економічну безпеку підприємства: зовнішні суб'єкти (органи законодавчої, виконавчої і судової влади); внутрішні суб'єкти (працівники власної служби безпеки підприємства; запрошені працівники зі спеціалізованих фірм, що надають послуги із захисту діяльності підприємства). Такими суб'єктами є публічні юридичні особи, їх структурні підрозділи, відомча воєнізована охорона, відомча охорона, спеціалізоване охоронне підприємство спеціальні відомчі підрозділи охорони, служби морської безпеки тощо та правоохоронні органи (з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних сил України, органи охорони державного кордону, Національна гвардія). Перераховані структури задіяні в охоронній діяльності й забезпечують охорону окремих об'єктів у силу законодавчого закріплення відповідних функцій, хоча й не є учасниками ринку охоронних послуг [6].

Держава забезпечує правове регулювання порядку надання публічних послуг і контроль над ними, а також у низці випадків передає ініціативу щодо їх надання приватному сектору. Одним із видів таких послуг є охоронні, що мають на меті цілеспрямовану охорону недоторканості майнових прав, забезпечення особистої безпеки фізичних осіб, у тому числі, за необхідності, власників і працівників підприємств. Нині в Україні охоронні послуги користуються попитом не лише у приватних суб'єктів, а й у державних органів та установ.

Відповідно до ст. Закону України «Про Національну поліцію», поліції охорони притаманні такі повноваження, що дають змогу вести мову про доцільність активної інтеграції їх у процеси забезпечення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності: здійснення охорони об'єктів права державної власності у випадках і порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також участь у здійсненні державної охорони (п. 19); здійснення на договірних засадах охорони фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності (п. 20). Останній пункт у Законі про «Національну поліцію» сформульований дещо ширше: Національна поліція «здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності, а також технічні заходи охоронного призначення у випадках і порядку, передбачених законом або іншими нормативно-правовими актами» [11].

Поліція охорони надає свої послуги об'єктам: що підлягають обов'язковій охороні підрозділами поліції охорони за договорами [12]; підвищеної небезпеки підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами поліції охорони

[7]; державної та інших форм власності, охорона нерухомого майна яких здійснюється виключно органами поліції охорони на договірних засадах [13]; державної охорони, охорона яких здійснюється Національною поліцією у взаємодії з іншими органами влади та Управлінням державної охорони України (Верховною Радою, Кабінетом Міністрів, Конституційним судом, Верховним судом) [14]; фізичним особам та об'єктам права приватної і комунальної власності [15].

Приватні охоронні структури є найбільшим за кількістю осіб і ресурсів суб'єктом охоронної діяльності. Чинне законодавство визначає їх діяльність як юридичних осіб, так і фізичних осіб – підприємців. Право діяти приватним охоронним структурам надається по всій території України на підставі ліцензії і функціонуванні матеріально-технічної бази, яка забезпечує вищезазначену діяльність, умови виконання суб'єктами відповідних законодавству організаційних, кадрових і технологічних вимог, передбачених Ліцензійними умовами провадження охоронної діяльності [16]. Приватні охоронні структури надають послуги з охорони фізичних осіб; охорони майна фізичних та юридичних осіб [17]. Але права працівників приватних охоронних послуг мають певні обмеження щодо наявності вогнепальної зброї і застосування заходів примусу на відміну від законодавчо закріплених особливостей правового статусу працівників поліції охорони. Також їм не надаються додаткові правові гарантії захисту професійної діяльності.

Приватні працівники охоронної діяльності та представники правоохоронних органів на практиці можуть взаємодіяти і надавати допомогу одне одному в процесі діяльності, яка спрямована на попередження, припинення і розкриття кримінальних правопорушень і забезпечення охорони громадського порядку. Але в законодавстві відсутнє будь-яке нормативно-правове регулювання самої процедури такої взаємодії, що унеможлиблює реальне застосування таких форм взаємодії державних і недержавних суб'єктів охоронної діяльності. Взаємодія може бути організована лише у формі проведення спільних нарад, консультацій, обміну інформацією з питань попередження та припинення правопорушень тощо [17].

Суб'єктами охоронної діяльності можуть виступати і публічні юридичні особи та їх структурні підрозділи, що створюються у формі юридичної особи публічного права, чи окремі структурні підрозділи цих юридичних осіб з обов'язковим включенням їх до відання спеціальних суб'єктів управління. Прикладом може бути відомча воєнізована охорона Мінергоугілля, що організована як спеціалізоване охоронне підприємство і здійснює охорону особливо важливих об'єктів електроенергетичного ядерно-промислового, вугільно-промислового, торфодобувного та нафтогазового комплексів, визначених законодавством. Об'єкти охорони належать до сфери управління Мінергоугілля та господарських товариств, щодо яких воно здійснює управління корпоративними правами держави [18]. Служба морської безпеки створюється у встановленому законом порядку адміністрацією морських портів України, власниками морських терміналів і портовими операторами відповідно до Типового положення про службу морської безпеки порту [19]. Відомча воєнізована охорона на залізничному транспорті є системою спеціалізованих воєнізованих організацій, що здійснюють охорону вантажів на шляху прямування до об'єктів

на підприємствах, в установах та організаціях, які входять до сфери управління «Укрзалізниця», що забезпечують проведення заходів, спрямованих на запобігання та гасіння пожеж [20]. Державне космічне агентство України належить до відомчої воєнізованої охорони підприємств, що перебувають у сфері управління Державного космічного агентства [16] тощо. Всі ці суб'єкти діють у тісній співпраці з правоохоронними органами.

Нині залучення підприємств, що надають послуги безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання відбувається поступово і реалізується на прикладному рівні лише в окремих сферах економічної діяльності, які підпадають під пильний контроль державних органів влади. Однак у майбутньому необхідно розширити перелік галузей та конкретних механізмів інтеграції підприємств, що надають послуги безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання з урахуванням формування нових перспективних напрямів у народному господарстві, що в перспективі забезпечить стабільність і розвиток економіки України.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, на підставі проведеного нами аналізу теоретичних основ можна чітко виокремити поняття «економічна безпека». У концепції України економічна безпека – це залежний від багатьох чинників стан, зі збереженням якого зберігаються стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, можливість динамічного розвитку для задоволення потреб суспільства та здатність утілювати в життя незалежну економічну політику.

Стан економічної безпеки може визначитися процесом ефективного використання охоронних послуг у напрямі запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам, упередження ризиків, позитивним результатом якого стане досягнення стабільності функціонування всієї економічної системи України. Для забезпечення власної економічної безпеки суб'єктами господарювання повинна використовуватися система створених державою і закріплених чинним законодавством охоронних послуг державних і приватних охоронних структур. Система економічної безпеки, що забезпечується і контролюється державою, передбачатиме максимально ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства, створення адекватних організаційних структур, розроблення відповідних механізмів і засобів реагування, що забезпечуватиме стабільне функціонування суб'єктів господарювання у коротко- та довгостроковій перспективі.

Держава забезпечує правове регулювання порядку надання публічних послуг і контроль над ними, а також координує процеси надання цих послуг у приватному секторі. Одним із видів таких послуг є охоронні, що мають на меті цілеспрямовано охороняти недоторканість майнових прав, забезпечувати особисту безпеку фізичних осіб. Нині в Україні охоронні послуги користуються попитом не лише у приватних суб'єктів, а й у державних органів і установ. Отже, держава підтримує розвиток і залучення підприємств, що надають послуги з безпеки та охорони, до процесу забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Охоронна діяльність в Україні потребує вдосконалення її законодавчого врегулювання, оскільки ситуація на ринку охоронної діяльності постійно загострюється, що призводить до судової тяганини, конфліктів, непорозумінь, негативно впливає на забезпечення охорони й економічної безпеки значної кількості фізичних і

юридичних осіб. Нормативна неврегульованість дає можливість для розвитку недобросовісної конкуренції, виникнення ризиків і загроз. Удосконалення законодавства щодо охоронної діяльності має подолати правову прогалину у сфері її законодавчого регулювання й установити правові форми господарювання на засадах конкурентоздатності у цій сфері суб'єктів ринкових відносин усіх форм власності та, як наслідок, дати новий стимул для розвитку професійних механізмів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гнатцов О.Г. Управління інформаційними ресурсами в системі прийняття рішень з проблем національної безпеки України / О.Г. Гнатцов // Стратегічна панорама. – 2001. – № 3–4. – С. 43–45.
2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. – К. : Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України, 2008. – 48 с.
3. Ганущак Т.В. Забезпечення фінансової безпеки підприємств / Т.В. Ганущак // Наука й економіка. – 2012. – № 1(25) – С. 24–29.
4. Стратегія бізнеса : справочник / Под ред. Г.Б. Клейнера. – М. : КОНСЭКО, 1998. – 288 с.
5. Лепіхов О. Технологічна незалежність як елемент економічної безпеки / О. Лепіхов // Економіка України. – 1994. – № 11. – С. 80–81.
6. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Сатсанга, 2001. – 224 с.
7. Экономическая безопасность : [учебник для вузов] / О.А. Грунин, А.Д. Макаров, Л.А. Михайлов [и др.]. – М. : Дрофа, 2010. – 270 с.
8. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : [монографія] / О.А. Кириченко [та ін.]. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
9. Бандурка О.М. Основы экономической безопасности / О.М. Бандурка [и др.]. – Х. : ХНУВД, 2003. – 289 с.
10. Алькема В.Г. Теоретико-методологічні засади розвитку системи економічної безпеки логістичних утворень / В.Г. Алькема. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2010. – 50 с.
11. Про затвердження Порядку визначення переліку окремих особливо важливих об'єктів права державної власності, охорона яких здійснюється виключно державними підприємствами та організаціями : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.06.2013 № 421 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/421-2013-%D0%BF>.
12. Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1993 № 615 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/615-93-%D0%BF>.
13. Питання забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 937 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/937-2015-%D0%BF>.
14. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 № 160/98-ВР // Відомості Верховної ради – 2016. – № 4. – Ст. 44.
15. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
16. Про затвердження Ліцензійних умов провадження охоронної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.11.2015 № 960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/960-2015-%d0%bf>.
17. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 № 4616-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
18. Про організацію діяльності відомчої воєнізованої охорони Міністерства палива та енергетики України : Наказ Мінпаливенерго України від 08.10.2007 № 480 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1262-07>.
19. Про затвердження Типового положення про службу морської безпеки : Наказ Міністерства інфраструктури України від 15.04.2013 № 220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0922-13>.
20. Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.1994 № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/7-94-%D0%BF>.